

บทที่ 2.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารทางวิชาการตลอดถึงงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

- 2.1 การมีส่วนร่วม
- 2.2 หลักการและแนวคิดทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม
- 2.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
- 2.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม
- 2.5 ปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม
- 2.6 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.7 กรอบแนวความคิด
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1การมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นสิ่งเร้าให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม นั้นทำให้เกิดความรู้ร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

สุรีย์ ตันศรีสุโรจน์ (2531) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ สำหรับมิติที่สาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและการประเมินผล

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้มิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก ซึ่งตรงกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒนา (2527, หน้า 320) ว่า “ การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นหมายความว่าให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่เรากำหนดไปแล้ว ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา ” ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์

ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง (ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527, หน้า 2)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (อ้างถึงใน อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์, 2538, หน้า 26) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านจิตใจ โดยมองแยกเป็นองค์ประกอบต่างๆ 3 ข้อ คือ

- 1 . การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งร่างกายและจิตใจไม่ใช่เฉพาะแต่ด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตใจไม่ใช่แต่เฉพาะด้านการกระทำนั้น
- 2 . การกระทำการเมื่อผู้มีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้อง ทั้งด้านการกระทำและจิตใจแล้วก็เท่ากับการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม (Group Goal) โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอมพร้อมใจและความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ “ ยุคลวิถี ” คือ มีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับ
- 3 . การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นๆ ด้วย

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จึงอาจจะหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร ก่อให้เกิดผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์เข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหรือทุกขั้นตอน เอให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้านของประชาชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 6 - 7) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ (กล่าวในยกกระบัตร โครงการพัฒนาชนบทกลุ่มแม่น้ำกลอง, 2531) มีรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาในการพิจารณาปัญหาและจัดความสำคัญของปัญหาตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการค้นหา พิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรม สรุปผลของโครงการ

โคเฮนและอัปฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff กล่าวในชาติรี สองศรี, 2542) ได้แบ่ง การมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ
 - ริเริ่มตัดสินใจ
 - ดำเนินการตัดสินใจ
 - ตัดสินใจปฏิบัติงาน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานของความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุประสงค์ผลประโยชน์ด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เพอช แอนดรูว์และสตีเฟน แมทธิส กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ชุมชนสามารถควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องยึดแนวปฏิบัติดังนี้

1. ต้องถือว่าชุมชนเป็นหลักในการแก้ปัญหาแบบการพึ่งตนเอง องค์กรจากส่วนกลางเป็นเพียงแค่ตัวกระตุ้น ตัวเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น
2. กิจกรรมการพัฒนาจะต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแก้ปัญหาสร้างความมั่นใจในตนเองของคนในชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนจะครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูลเพื่อการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในท้องถิ่น

2.2 หลักการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจให้ความรู้ ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลุกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
3. แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไป โดยไม่พึ่งพาภายนอก เฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ท่วมเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้
4. กิจกรรมการพัฒนานำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมพร้อมกับสภาพชุมชน ซึ่งหมายถึงการใช้ทรัพยากรชุมชนสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี
5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนคือ ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากราชการ เพื่อให้เป็นผู้บุกเบิกชักนำ
6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น คือ การร่วมค้นคว้าหาข้อมูล ศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบเพื่อ

แก้ไขปัญหาลดปัญหา การร่วมปรึกษาหารือ วางนโยบาย ร่วมกันตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มี จำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม การร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการตามขีดความสามารถของตนและ หน่วยงานที่วางไว้ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติงานตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมาย การร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผลจนถึงการร่วมบำรุงรักษาโครงการระยะยาว

2.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (252 , หน้า 272-273) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

- 1 . ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความ ต้องการของชุมชน
- 2 . ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3 . ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขและสนอง ความต้องการของชุมชน
- 4 . ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
- 5 . ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6 . ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและ หน่วยงาน
- 7 . ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8 . ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดย เอกชนและรัฐบาลให้ประโยชน์ได้ตลอดไป

พัฒน์ บุญรัตน์ (อ้างถึงในสุริย์, 2531) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดย ตลอด ตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมวางแผนโครงการ การเสียสละกำลัง ปรับปรุงงาน วัสดุกำลังเงินหรือ ทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น

จากการศึกษาของกรณีศึกษา ชมดี (2524) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้สรุปกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1.การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
- 2.การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
- 3.การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
- 4.การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
- 5.การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
- 6.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
- 7.การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
- 8.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
- 9.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
- 10.การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532) ได้อ้างถึง Arbayani เกี่ยวกับการจัดการลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนคัดค้านปัญหา
5. การออกแบบเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัสดุ
8. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2527:272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผลงาน

จากแนวคิดนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนควรจะได้เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ การค้นหา ตระหนักถึงปัญหานั้นๆ แล้วก็เข้าร่วมในขั้นตอนการวางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ประชาชนยังควรจะต้องมีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยเงินทอง แรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์และต่อจากนั้นประชาชนก็ควรที่จะมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานด้วย

2.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติหรือUnited Nations (Department of International Economics and Affairs) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบคือ

- 1 . การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันเองขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย
- 2 . การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา
- 3 . การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercive) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ โดยการบังคับโดยตรงรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

2.5 ปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1 . ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น
- 2 . ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ มีเกียรติยศหรือตำแหน่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยต่างๆ ที่ยังไม่ศรัทธาหรือมีความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ ออกปากขอแรง เป็นต้น
- 3 . อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ

นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ยังได้กล่าวถึง เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการได้แก่

1. ประชาชนต้องอิสรภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
 2. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
 3. ประชาชนต้องมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willing to Participation)
- สำหรับความสำเร็จของการมีส่วนร่วมนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1 . ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2 . ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
- 3 . ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
- 4 . ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องถึงกันทั้งสองฝ่าย
- 5 . ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

โสภณ หมวดทอง (2533) สรุปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้นมีปัจจัยทางสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ ที่อยู่อาศัยเข้ามาเกี่ยวข้องและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะได้รับความร่วมมือบรรลุความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันกับชุมชนเป็นส่วนมากหรือการดำเนินกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชน

การมีส่วนร่วม “ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดทำโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือการทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ”

สำหรับแนวคิดของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) ที่จะพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชนและสังคม ให้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นนั้นเกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการคือ (บุญชัย เกิดปัญญาวัดณ์, 2535)

- 1 . ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจ ความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญต้องกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม

2 . ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การร่วมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3 . การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดการริเริ่มกระทำการตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation Theory) เช่น ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) นั้น Max Weber ได้ศึกษาเรื่อง “ การกระทำของมนุษย์ ” (Human Action) โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “ การกระทำ ” คือ เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลับ ซึ่งบุคคลผู้กระทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัวตามความคิดของ Weber ความเข้าใจในระบบความหมายของการกระทำเกิดขึ้นได้ 2 ประการคือ

1 . ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่งสามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

2 . มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตัวเองในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้วอาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมด้วยกับแนวทฤษฎีหรือจุดมุ่งหมายสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำแต่โดยสติปัญญาแล้ว เราอาจจะเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้อีกนัยหนึ่ง การกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่า เป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ผู้กระทำและสำหรับผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม (ประสบสุข ดีอินทร์ , 2531)

2.6 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

อคิน รัตพัฒน (2527, หน้า 107 -111) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วม 2 ทฤษฎี ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาตรงกับความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนเอง ตามหลักทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow's Theory) ที่เรียกว่าระดับชั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามากมีทั้งหมด 5 ระดับดังนี้คือ

1.ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs)

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสังคม

5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ต่างกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้ว ก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Moral)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ขวัญไม่ดีผลงานก็จะต่ำไปด้วยทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาัดเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น เมื่อใดก็ตามถ้าคนขวัญดีจะมีสำนึกในความรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและเป็นขวัญของกลุ่ม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขวัญของคนเราจะเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะคนที่มีขวัญดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติมีความพอใจในชาติของตัว พอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะทำให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการร่วมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้วผู้นำจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำทางไม่ดี คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader)

ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญงานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีการหนึ่งด้วย เพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามสมัครใจอย่างไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ไม่ได้ควบคุมก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายและความเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

โรเจอร์ (Roger) (อ้างถึงในสัญชัย สุทธิพันธ์วิหาร , 2539) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การรับของใหม่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารได้ว่า การที่บุคคลมีการรับของใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ซึ่งได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึง รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดินและความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

2. ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดวารสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร

ส่วนช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารไปยังผู้รับสารแยกได้ 2 ลักษณะคือ

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีการในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2. ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

โรเจอร์ (Roger) ยังได้กล่าวอีกว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้และสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้มากกว่า

จึงอาจสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ ความสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ ย่อมส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น สร้างความตระหนักให้แก่บุคคลมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

จากทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากสังคมมีกลุ่มหรือองค์กรประชาชนที่แตกต่างทั้งในวิถีชีวิต ค่านิยมและทัศนคติ การนำทฤษฎีที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนนั้นๆ ไปใช้ เพื่อการที่สมาชิกในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการกระทำการศึกษาวิจัยทั้งนี้ในปัจจุบัน โดยคาดว่าเป็นทฤษฎีที่ก่อให้เกิดความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มาก ทฤษฎีหนึ่งได้แก่ ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงประชาชนได้สะดวกและรวดเร็ว โดยสื่อสารต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนเหล่านี้มีความสำคัญในการเพิ่มความรู้การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติบุคคลได้และทฤษฎีที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีอีกทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) จากวัตถุประสงค์ของทฤษฎีที่กล่าวว่า ผู้นำจะเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคนจงใจจนไปยังเป้าประสงค์ ผลของการใช้ทฤษฎีจึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในที่สุด นอกจากนี้ทฤษฎีการใช้วิธีการและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) เป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับระบบการก่อให้เกิดความร่วมมือในประเทศไทยมากที่สุด เนื่องจากเป็นการใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

การจัดการขยะมูลฝอย

1. ความหมายของขยะมูลฝอย

มูลฝอย เป็นคำสามัญเรียกโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เราไม่ต้องการ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของแข็งที่มีน้ำและความชื้นปะปนอยู่ โดยปกติแล้ววัตถุต่างๆซึ่งถูกทิ้งมาในรูปของขยะมูลฝอยนั้น ทั้งอินทรีย์สารและอนินทรีย์สาร เช่น เศษอาหาร ขี้เถ้า มูลสัตว์ เศษพลาสติก เศษแก้ว รวมทั้งวัตถุอื่นๆ ที่เก็บกวาดได้จากถนน ตลาดหรือที่สาธารณะ

จากรู้อยาสุมุท (2535) ได้ให้ความหมายของ มูลฝอย หมายถึง สิ่งปฏิภูลที่เป็นของแข็ง (Solid Wastes) ทั้งที่เน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย ได้แก่ มูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง ขี้เถ้า ซากสัตว์ เศษสิ่งของที่ทิ้งจากอาคารบ้านเรือน ตลาด โรงงานอุตสาหกรรมฟาร์มปศุสัตว์ กากกัมมันตภาพรังสี เศษกระดาษ เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เศษวัสดุเหลือใช้พวกเศษแก้ว ไม้ โลหะ ยาง พลาสติก ตลอดจนซากรถยนต์ ฯลฯ ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมและนำไปกำจัด

ประเภทของมูลฝอยการแบ่งประเภทของมูลฝอยอาจแบ่งตามแหล่งที่เกิดหรืออาจจะแบ่งตามลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญของมูลฝอยหรือลักษณะทางกายภาพของมูลฝอย ซึ่งแบ่งได้เป็น 8 ประเภทดังนี้

1. มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์และความชื้นค่อนข้างสูง ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ อาหารเหลือทิ้งมูลฝอยประเภทนี้ทำให้เกิดการย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว ส่วนมากมาจากบ้านเรือน โรงงานอาหาร ภัตตาคาร ตลาด มูลฝอยประเภทเปียกเป็นตัวการสำคัญทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน แหล่งอาหารของสัตว์นำโรคและแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรค
2. มูลฝอยแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่างๆ ที่เหลือใช้จากบ้านเรือนและแหล่งธุรกิจไม่ใช่ขยะมูลฝอยสดหรือเถ่าถ่าน ได้แก่ เศษยาง เศษรองเท้า กระดาษ ภาชนะแตก ขยะมูลฝอยนี้มีความชื้นในตัวต่ำและย่อยสลายได้ช้า จึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น แต่ถ้ามีการสะสมมากและอยู่กระจัดกระจายทั่วไป ทำให้เกาะกรงรังเป็นที่อยู่ของสัตว์นำโรค เป็นเชื้อเพลิงและไปอุดตันท่อหรือรางระบายน้ำได้ ขยะมูลฝอยแห้งสามารถแบ่งได้ 2 ชนิด คือ
 - ชนิดที่สามารถไหม้เป็นเถ่าถ่านได้ ได้แก่ เศษไม้ เศษหญ้า กระดาษ
 - ชนิดที่ไม่สามารถไหม้เป็นเถ่าถ่านได้ด้วยวิธีการเผาไหม้ธรรมดา ได้แก่ เศษโลหะ เศษแก้ว เศษกระป๋อง เศษคอนกรีต
3. ซากสัตว์ หมายถึง ซากสัตว์ทุกชนิดที่ตายแล้วแต่ไม่รวมถึงซากหรือชิ้นส่วนของสัตว์ที่ทิ้งจากโรงงานซากสัตว์เหล่านี้เฝ้าได้ง่าย นอกจากก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวันแล้ว ยังสร้างความอูจาดตาแก่ผู้พบเห็นอีกด้วย
4. ซากรถยนต์ หมายถึง ซากหรือชิ้นส่วนของเกาๆที่ไม่ใช่แล้วเป็นขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ยาก ถ้ามีก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยพื้นที่ในการใช้ประโยชน์
5. มูลฝอยจากโรงงาน หมายถึง วัสดุใดๆที่เหลือใช้จากปัจจัยการผลิตรวมถึงของเสียที่เป็นของแข็งที่เกิดจากกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งโรงงานฆ่าสัตว์ ขยะมูลฝอยจำพวกนี้มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุและกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมนั้นๆ และจะส่งผลเสียหายต่อโรงงานและชุมชนบริเวณรอบๆ

6. มูลฝอยจากการก่อสร้างและสิ่งรื้อถอน หมายถึง เศษวัสดุ สิ่งของ เช่น เศษคอนกรีต กระเบื้อง เศษไม้ ซึ่งเป็นของเหลือทิ้งจากการก่อสร้าง ตกแต่งซ่อมแซม รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ทำให้รกรุงรังและเกิดอุบัติเหตุ

7. ตะกอนน้ำโสโครก หมายถึง ของแข็งหรือตะกอนที่แยกจากน้ำในกระบวนการบำบัดน้ำเสีย เช่น ตะกอนจากถังเกรอะ บ่อตกตะกอน ตะกอนที่เกิดจากการขุดลอกท่อระบายน้ำ เป็นต้น สามารถนำไปทำปุ๋ยได้

8. มูลฝอยอันตราย หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีลักษณะเป็นพิษก่อให้เกิดอันตราย เมื่อไม่มีการนำไปกำจัดหรือก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเก็บขนและกำจัด เช่น กระจุกทินเนอร์ สารฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ มูลฝอยหรือของเสียอันตรายเหล่านี้บางชนิดต้องระวังเป็นพิเศษ เพราะมีลักษณะเป็นขยะมูลฝอยติดเชื้อที่มีอันตรายสูง

แหล่งกำเนิดมูลฝอย Salvato .J.A. (อ้างในจรรยา ยาสุมทร , 2535) ระบุว่ามูลฝอยมีแหล่งกำเนิดสำคัญดังนี้

1. อาคารที่อยู่อาศัย ได้แก่ อาคารบ้านเรือน แฟลต ทาวน์เฮ้าส์และคอนโดมิเนียม ขยะมูลฝอยจากแหล่งเหล่านี้เป็นพวกขยะมูลฝอยรวม ทั้งอินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุ เช่น เศษโลหะ กระจุก ขวดแก้ว งานขาม จัดเป็นพวกขยะมูลฝอยแห้ง จากการศึกษาของรัฐนิวยอร์ก พบว่า ขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยมีค่าเฉลี่ย 954 – 1,182 กรัมต่อคนต่อวัน และจากการศึกษาของจรรยา ยาสุมทร และคณะ พบว่า ขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยคิดเป็น อัตราร้อยละ 83 ของขยะมูลฝอยที่ทิ้งมาจากแหล่งต่างๆ จำพวกเศษสิ่งของที่ชำรุด เช่น ที่นอน หมอน แก้ว ไม้ เต๊าะ แม่แต่ซากรถยนต์ก็ต้องนำไปทิ้ง

2. ย่านการค้า ได้แก่ ร้านค้า ศูนย์การค้าต่างๆ แหล่งการค้าของประเทศไทยที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะประกอบการค้า โดยอาศัยร้านค้าชั้นล่าง ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งนี้คิดเป็นน้ำหนักเฉลี่ย 182-1,090 กรัมต่อคนต่อวันคุณลักษณะของขยะมูลฝอยจึงคล้ายคลึงกับจะที่ทิ้งมาจากย่านที่พักอาศัย

3. ตลาดสด ขยะมูลฝอยจาก แหล่งตลาดสดมีปริมาณมาก เนื่องจากสังคมไทยนิยมซื้ออาหารเนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้จากตลาดสด ลักษณะของขยะมูลฝอยจึงเป็นขยะมูลฝอยรวมประกอบด้วย อินทรีย์วัตถุเป็นส่วนใหญ่คือ เศษผัก ผลไม้ ใบตองดิบ เศษอาหารเศษเนื้อสัตว์ ส่วนอนินทรีย์วัตถุคือ พลาสติก ซึ่งมีปริมาณมากเช่นกัน

4. โรงงานอุตสาหกรรม ขยะมูลฝอยที่ทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปริมาณและคุณลักษณะแตกต่างกันไปตามขนาดและประเภทของโรงงานเช่น โรงงานอาหารกระป๋อง จะมีเศษขยะมูลฝอยพวกเนื้อสัตว์ เศษผัก เศษผลไม้ โรงงานเย็บผ้าจะเป็นขยะมูลฝอยพวกเศษผ้า เศษด้าย เศษกระดาษ เป็นส่วนใหญ่และโรงงานฆ่าสัตว์จะมีขยะมูลฝอยพวกมูลสัตว์ ขน เศษชิ้นส่วนสัตว์ เป็นต้น

5. การรื้อถอนอาคารและการก่อสร้าง ปัจจุบันสังคมไทย นิยมสร้างอาคารคอนกรีต เมื่ออาคารเก่าชำรุดหรือจำเป็นต้องทุบทิ้งเพื่อก่อสร้างอาคารใหม่จะเหลือเป็นเศษวัสดุพวกอิฐ หิน กรวด ทราย เศษเหล็ก กระเบื้อง เศษเหล็กที่ติดมากับคอนกรีต เศษไม้ ขยะมูลฝอยพวกนี้นำไปใช้ประโยชน์โดยการถมที่ลุ่มต่ำได้ ปริมาณขยะมูลฝอยพวกเศษวัสดุ การรื้อถอนและการก่อสร้างอาคารมีค่าเฉลี่ย 45-590 กรัมต่อคนต่อวัน

6. แหล่งเกษตรกรรม ขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะประกอบด้วย เศษหญ้า ฟาง เศษพืช ผัก มูลสัตว์ กระจุกย่อยฆ่าแมลง

7. แหล่งขยะมูลฝอยจากถนน เศษสิ่งของทุกชนิดที่เก็บกวาดจากถนนถือเป็นขยะมูลฝอย ได้แก่ เศษดิน หิน กรวด กระจุกย่อย ก้นบุหรี่ ใบไม้ เศษตัวรถโดยสาร ขวดแก้วและเศษผลไม้ที่ผู้โดยสารโยนทิ้ง ออกจากยานพาหนะมีค่าเฉลี่ย 45-363 กรัมต่อคนต่อวัน

8. สถาบันต่างๆ ได้แก่ สถานที่ราชการ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์คนชรา ลักษณะขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ประกอบด้วย ขยะมูลฝอยแห้ง ได้แก่ เศษกระดาษ กระจกพลาสติก เป็นต้น ปริมาณขยะมูลฝอยที่ทิ้งมีค่าเฉลี่ย 45-90 กรัมต่อคนต่อวัน

9. แหล่งอื่นๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร เรือนจำ สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่งทางบก ท่าเรือ สถานที่ประกอบการอื่นๆ แต่ละวันจะมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ขยะมูลฝอย อาจเกิดจากตะกอนน้ำโสโครกจากโรงงานบำบัดน้ำโสโครก เป็นต้นคิดเป็นค่าเฉลี่ยระหว่าง 136-409 กรัมต่อคนต่อวันและรวมถึงขยะมูลฝอยจำพวกสิ่งของชำรุด

2. สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย

1. ความมั่งคั่งและขาดความสำนึกถึงผลเสียจะเกิดขึ้น เป็นสาเหตุที่พบบ่อยมาก ซึ่งจะเห็นได้จากการทิ้งขยะมูลฝอยลงตามพื้นแหล่งน้ำหรือตามที่ว่างเปล่า

2. การผลิตหรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น ผลิตสินค้าที่มีกระดาษหรือพลาสติก การซื้อสินค้าดัดดองหรือใส่ถุงพลาสติกหลายถุงทำให้มีขยะมูลฝอยปริมาณมาก

3. การเก็บและทำลายหรือนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ไม่มีประสิทธิภาพจึงมีขยะมูลฝอยตกค้างกองหมักหมมจนก่อปัญหามลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

สรุป ขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่เราไม่ต้องการ โดยอาจจะอยู่ในรูปของแข็งหรือของแข็งที่มีน้ำและความชื้นปะปนอยู่ ได้แก่ ขยะมูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง ซากสัตว์ ซากรถยนต์ ขยะมูลฝอยจากโรงงาน ขยะมูลฝอยจากการก่อสร้างและสิ่งรื้อถอน ตะกอนน้ำโสโครกและขยะมูลฝอยอันตราย นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของมูลฝอยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้และ ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ทั้งนี้ขยะมูลฝอยแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารที่พักอาศัย ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน โรงพยาบาล โรงฆ่าสัตว์ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น นอกจากนี้บางพื้นที่ที่มีเขตประกอบการอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม ขยะมูลฝอยก็เกิดจากแหล่งดังกล่าว ซึ่งขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้อยู่ในสังคม เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย แหล่งพาหนะนำโรค รวมถึงทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม เป็นต้น แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2541) ให้ความหมายของ “ ขยะ ” หรือในปัจจุบันเรียกว่า “ มูลฝอย ” หมายถึง ของเหลือทิ้งจากการใช้สอยของมนุษย์ เป็นของเหลือทิ้งจากขบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ สาเหตุอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเติบโตของเมืองที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

พูลศักดิ์ ประณูทรพาล (2540) การจัดการเกี่ยวกับมูลฝอยที่ดีไม่ได้ หมายถึง การกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้องเหมาะสม แต่หมายถึง การมุ่งหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือ การก่อให้เกิดขยะมูลฝอยน้อยลงและลดการเสี่ยงภัยจากมลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย ดังนั้นการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องเน้นที่การลดการเกิดขยะมูล

ฝอยจากแหล่งก่อเกิดแทนที่จะคอยควบคุมหรือกำจัดเมื่อเกิดขยะมูลฝอยขึ้นแล้ว วิธีการที่ใช้ในการลดปริมาณขยะมูลฝอย คือ Reduce Reuse Recycling ขยะมูลฝอยซึ่งไม่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้แล้ว จึงจะต้องกำจัดโดยการฝังกลบหรือเผา ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

การจัดการขยะมูลฝอย สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2531) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

1. การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งและการใช้ประโยชน์ อาทิเช่น

- ขยะมูลฝอย ได้แก่ เศษพืช ผลไม้ เศษอาหาร สามารถนำมาทำปุ๋ยได้หรือนำไปกำจัดโดยการฝังกลบ
- ขยะมูลฝอยแห้งและเศษกระดาษ ได้แก่ กิ่งไม้ ใบไม้ เศษกระดาษที่ใช้แล้ว สามารถกำจัดโดยวิธีการเผาในเตาเผา
- กระดาษ ได้แก่ กระดาษแข็ง กระดาษลูกฟูก กระดาษหนังสือพิมพ์ สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ Recycle
- พลาสติก ได้แก่ ถุงพลาสติกที่ไม่สะอาด ถุงพลาสติกที่ใช้ใส่ของ ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายยากหรือไม่ย่อยสลาย สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ Recycle
- ขวดแก้ว ได้แก่ ขวดบรรจุเครื่องดื่ม เศษแก้ว สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ Recycle หรือส่วนที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ก็นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบ
- เหล็กและโลหะต่างๆ ได้แก่ เหล็กหนาหรือบาง กระป๋องอลูมิเนียม ขวดน้ำอัดลม ลวดทองแดง สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ Recycle

การเก็บขยะมูลฝอย (Refuse Collection) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการจัดระบบและวางรูปแบบขิงการเก็บรวบรวมให้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพจึงจะสามารถลดปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย ซึ่งระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะต้องสัมพันธ์กับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย โดยระบบที่นิยมใช้ (พิชิต สกุลพรหมณ์ , 2525) คือ

1. ระบบถังใบเดียว (One – can system) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดรวมใส่ลงในถังเพียงใบเดียว ดังนั้นขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดจึงเป็น “ ขยะมูลฝอยผสม” (Mixed Refuse)
2. ระบบสองถัง (Two-can system) โดยกำหนดให้ถังขยะมูลฝอยใบหนึ่งเก็บขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหาร ซึ่งจะต้องนำไปกำจัดทุกๆ วัน ส่วนอีกใบหนึ่งจะเก็บขยะมูลฝอยอื่นๆ ซึ่งจะเป็นขยะมูลฝอยแห้งเป็นส่วนใหญ่ ขยะมูลฝอยในถังใบที่สองนี้อาจจะเก็บไว้ได้นานกว่าถังแรกอาจจะเก็บสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเก็บขยะมูลฝอยลงได้
3. ระบบสามถัง (Three –can system) เหมาะที่จะใช้ในท้องที่ที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยหลายวิธีตามสภาพของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ซึ่งถังใบแรกใช้เก็บขยะมูลฝอยจำพวกขยะมูลฝอยสดหรือเศษอาหาร ซึ่งต้องเก็บทุกวันวิธีกำจัดที่เหมาะสมก็อาจจะใช้วิธีนำไปเลี้ยงสัตว์หรือการหมักปุ๋ย ส่วนถังใบที่สองและใบที่สามก็นำไปเก็บขยะมูลฝอยอย่างอื่นโดยแยกขยะมูลฝอยเป็นพวกเผาได้ ซึ่งทำให้สามารถนำไปกำจัดได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

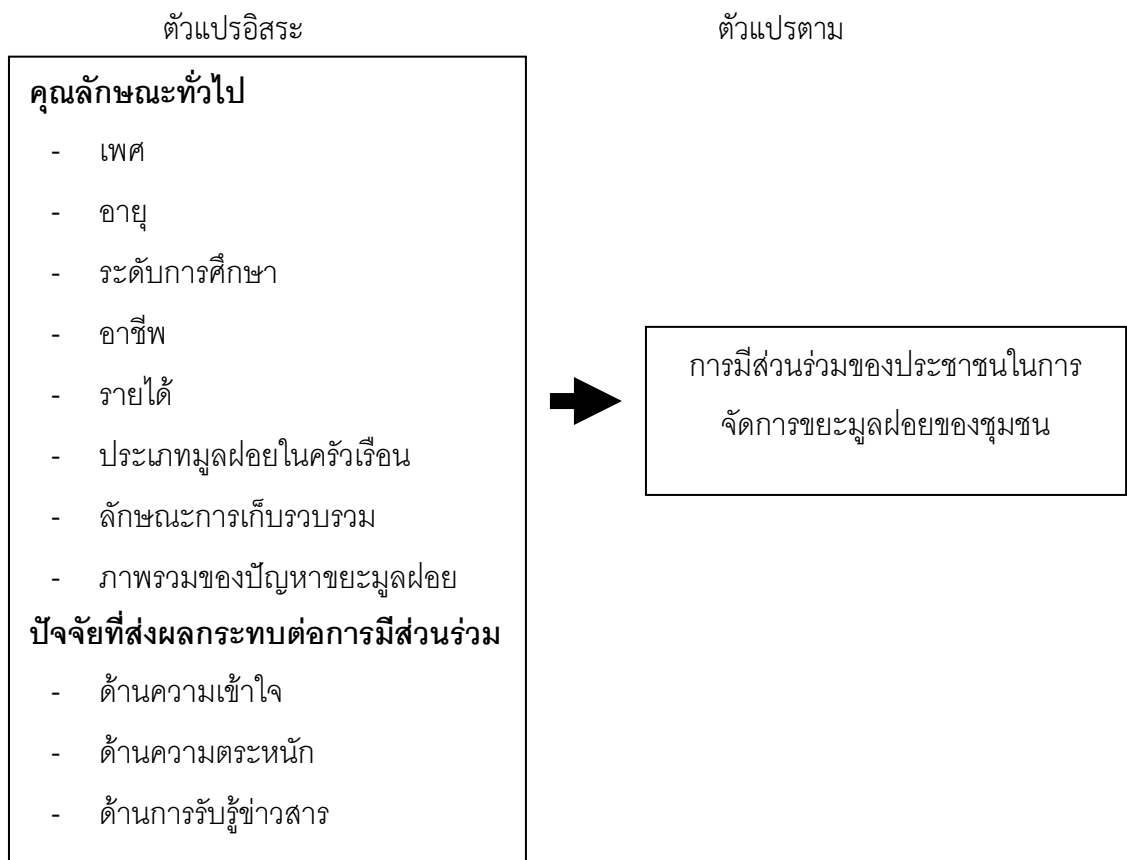
การกำจัดขยะมูลฝอย โดยบุญส่ง ปันพานิช (2537) การกำจัดขยะมูลฝอยมีหลายวิธี การที่ชุมชนใดจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละชุมชน ซึ่งโดยทั่วไปการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขาภิบาลมีอยู่ 3 วิธีดังนี้

1. การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา เป็นระบบที่ใช้ขจัดความเป็นพิษของขยะมูลฝอยหรือทำให้ขยะมูลฝอยหมดอันตรายและลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วย โดยใช้เตาเผาที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 800 องศาเซลเซียส เพื่อให้เกิดการเผาไหม้ที่สมบูรณ์และยังต้องมีระบบกำจัดมลพิษของไอเสียก่อนระบายออกทางปล่อง การกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีนี้จะเสียค่าใช้จ่ายสูง นอกจากจะใช้กำจัดขยะมูลฝอยทั่วไป วิธีนี้ยังเหมาะสำหรับกำจัดขยะมูลฝอยที่มีเชื้อโรคจากโรงพยาบาลและของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่เป็นสารอินทรีย์

2. การหมักปุ๋ย เป็นระบบที่ใช้วิธีการย่อยสลายขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้ โดยทำให้ขนาดเล็กลง ก่อนนำไปหมักสลายตัวทางเคมี เพื่อให้เป็นอาหารพืชค่อนข้างคงรูป เรียกว่า ปุ๋ย (Compost or Humous – like material) ซึ่งเป็นลักษณะสีน้ำตาลเข้มมีความร่วนซุยและมีประสิทธิภาพในการอุ้มน้ำได้ดี ซึ่งอาจนำไปผสมอาหารให้พืชเพื่อบำรุงต้นไม้

3. การกำจัดขยะมูลฝอย โดยวิธีกลฝังดินอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เป็นการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการบดอัดปิดทับผิวขยะมูลฝอยที่บดอัดแล้วด้วยเครื่องจักรกล เพื่อให้ขยะมูลฝอยยุบตัวหรือมีความหนาแน่นมากขึ้น แล้วทำการบดอัดทับผิวขยะมูลฝอยที่อัดแล้วนั้น ด้วยวัสดุกลบหรือดินที่มีความเหมาะสม ซึ่งได้แก่พวกที่มีทั้งดินและทรายผสมกัน ซึ่งสามารถปลูกต้นไม้ไม่ได้

2.7 กรอบแนวความคิด

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

อดิน รพีพัฒน์ (2531) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าระบบอุปถัมภ์จะเป็นระบบที่ขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมไทย รวมทั้งความเกรงใจการดิ้นรนหาที่พึ่งของชาวชนบทอื่น เนื่องจากความไม่แน่นอนในอาชีพและรายได้ ไม่มั่นใจในสถานภาพทางสังคมของตนเองและกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อช่วยกลุ่มคนขององค์กรหลัก ท้องถิ่นในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่มั่นคง จึงไม่มีความจำเป็นในการเสริมสร้างการทำงานร่วมกันต่างคนต่างทำก็เพียงพอต่อการยังชีพชาวชนบท จึงขาดนิสัยการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและถาวร จะมีแต่การทำงานร่วมกันเป็นครั้งคราว เช่น ลงแขก การร่วมประเพณี เป็นต้น จากการศึกษาที่ชาวชนบทมีทัศนคติในแนวทางลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งการที่จะยอมรับความคิดริเริ่มหรือของแปลกใหม่ก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะได้ประโยชน์โดยตรงในระยะสั้นและธรรมชาติของชาวชนบทมักจะไม่นิยมแสดงตัวเป็นศัตรูรวมทั้งไม่ชอบโต้เถียงขัดแย้งกับคนภายนอก เขาจะรับทุกอย่างโดยไม่คัดค้านแต่ไม่เห็นด้วย ซึ่งเมื่อถึงเวลาดำเนินการเขาจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตอนแรกแล้วก็ขาดหายไปและการศึกษาของคุณสสัน ศุภวัตรวรคุณ (2540) โดยมีข้อเสนอแนะว่าการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันของชุมชนที่เน้นให้เกิดความร่วมมือในเชิงพหุภาคีหนุนเสริมชุมชนจะเป็นผลให้เกิดพลังและสัมฤทธิ์ผลในการแก้ปัญหาให้เกิดแก่ชุมชนนั้น

การศึกษาความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอย

นายร่วมศักดิ์ ยะใหม่วงศ์ (2543) จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่มีความรู้และการจัดการขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง ซึ่งการที่ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการปฏิบัติที่ดีหรือถูกต้องนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้านทั้งจากตัวเจ้าหน้าที่เองที่ต้องเพิ่มความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งในดำนงบประมาณ กำลังคน วัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอกับความต้องการ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากชุมชน องค์กรชุมชนต่างๆ ที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่ไปปฏิบัติต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ความตระหนักนับว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง เพราะความตระหนักจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะแสดงการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่อไป ตามขั้นและกระบวนการคิด ความตระหนัก กุลชลี บุญทา (2540) ในงานวิจัยของทับทิม สุวรรณประภา (2541) สรุปได้ว่า ความตระหนักจะนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมในทิศทางบวก ดังนั้นในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ความตระหนักต่อการจัดการขยะจึงน่าจะเป็นตัวแปรและมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน

ความรู้ ความเข้าใจ

ความรู้ ความเข้าใจเป็นตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งธนพรรณ สุนทร (2541) ได้กล่าวหาว่าวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ คือ ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายและปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย ซึ่งความรู้ ความเข้าใจ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนดังนั้น ในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยย่อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ความตระหนัก

ความตระหนักนับได้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง เพราะความตระหนักจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะแสดงการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่อไปตามขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก กุลขลิ บัญญา (2540) ในงานวิจัยของทับทิม สุวรรณประภา (2541) สรุปได้ว่าความตระหนักจะนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมในทิศทางบวกดังนั้น ในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ความตระหนักต่อการจัดการขยะจึงน่าเป็นตัวแปรและมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

การรับรู้ข่าวสาร

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารนับว่ามีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมเป็นบ่อเกิดของความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักอีกทั้งสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้คุณพันธ์ แสนศิริพันธ์ (2537) ในงานวิจัยของ รุ่ง ศรีโพธิ์ (2541) ได้สรุปว่าประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันดังที่กล่าวมาแล้ว โดยสรุปว่าการรับรู้ข่าวสารมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนดังนั้น ในการรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการขยะมูลฝอยจึงน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนและผลการศึกษาของ จินตนา เปียสวน (2538) พุดถึงข่าวสารความสนใจสื่อและความถี่ในการได้รับข่าวสารที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้

ความรู้เป็นตัวแปรที่สำคัญซึ่ง ธนพรรณ สุนทร (2541) ได้กล่าวว่าวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการมูลฝอยชุมชนเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพก็คือ ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายและปัญหาที่เกิดจากมูลฝอย ซึ่งความรู้เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการจัดการมูลฝอยของชุมชน ดังนั้นในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยย่อมจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน

1. ความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก ในเรื่องการจัดการมูลฝอยหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องและเป็นวิธีการที่ประชาชนยอมรับและประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติร่วมกันได้ ก็อาจจะแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นได้ แต่การมีความรู้ ความเข้าใจ เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หากแต่ประชาชนไม่เกิดความตระหนักและจิตสำนึกส่วนรวมที่ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จะต้องอาศัยปัจจัยหลายๆด้าน อาทิเช่น การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน วัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอกับความ ต้องการ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากรัฐ องค์กรท้องถิ่นและชุมชน ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติต่อการจัดการมูลฝอยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
2. การจัดการมูลฝอย ได้แก่ การเก็บรวบรวมมูลฝอย การเก็บขนและการกำจัดควรจะได้รับจัดการระบบที่ถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะของมูลฝอย ซึ่งการเก็บรวบรวมมูลฝอยเป็นสิ่งที่ประชาชนจะต้องกระทำก่อนที่จะส่งให้บริการของรัฐมาเก็บขนและนำไปกำจัดในขั้นตอนต่อไป
3. การมีส่วนร่วม ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการแยกมูลฝอยไม่มีการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์และมีการทิ้งมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องและขาดวินัยในการทิ้งและที่สำคัญที่สุดคือไม่มีสถานที่ทิ้งขยะอย่างถาวร

ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน จากการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะ คือ ประชาชนยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ ของตนเองและความตระหนัก จิตสำนึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนร่วมและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนจะครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูล ซึ่งการ รับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นว่ามีความสำคัญ โดยมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชน เป็นบ่อเกิดของ ความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักเป็นการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ของชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลและมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การจัดการมูลฝอยของชุมชน